

IA-debatten må inn på riktig spor

TEKST

John G. BernanderPUBLISERT 5. mars 2010

Nå er det viktig at diskusjonen om sykefraværet bygger på fakta og ikke på løse gjetninger om årsaker og sammenhenger. Diskusjonen om sykefraværet har hatt en tendens til å gå fra den ene grøftekanten til den andre, fra brutalisering i arbeidslivet til skulk og dårlig moral hos hele det norske folk. Forslagene om tiltak er ofte farget av hvilken agenda personen eller organisasjonen har. Vi i NHO har vært opptatt av at ingen tiltak må skrinlegges før de er studert nærmere. Flere har for eksempel forsøkt å skyte ned den svenske modellen før den i det hele tatt er analysert nærmere. Vi sier ikke at denne modellen er løsningen. Men med de gode resultatene Sverige kan vise til, vil det være useriøst å utelukke vurderinger av disse tiltakene. Årsakene til sykefravær er mange og sammensatte, derfor må vi også ha en bred tilnærming når vi skal finne løsninger. Arbeidsgivere, arbeidstakere, leger, psykologer, NAV og politiske myndigheter må ta sin del av ansvaret om vi skal lykkes.

«Med de gode resultatene Sverige kan vise til, vil det være useriøst å utelukke vurderinger av disse tiltakene»

Det økende sykefraværet i den siste tiden har forledet mange til å anta at avtalen om inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) ikke har virket. Det er feil. De som har tatt avtalen i bruk, de som har gjort hva avtalen forutsatte, har oppnådd gode resultater. Det kan i særlig grad dokumenteres i LO/NHO-området. Vi har i stor grad levert.

Sammenligner vi det legemeldte fraværet i tredje kvartal 2009 med første kvartal i 2004, da sykefraværet var på sitt høyeste, finner vi interessante tall. Utenfor NHO-området er fraværet 10 prosent lavere. I NHO-området er fraværet hele 19 prosent lavere. Tilsvarende tall for landet totalt er 12 prosent. NHO-bedriftene bidrar dermed betydelig til den nedgangen som er kommet etter årsskiftet 2003/2004.

Det er med andre ord feil å diskvalifisere alle elementer i IA-avtalen. Men, som med alle medisiner, så må de tas for å virke. Det holder ikke å få skrevet ut resept. Både Sintef, Frischsenteret og OECD mener endringene som er gjort, er riktige for å redusere fravær og uføretrygd. Men potensialet er ikke tatt ut. For få praktiserer det nye systemet.

Mye kan bli bedre. NAV må yte bedriftene den service som avtalen forutsetter, eller helst enda bedre. Legemeldingspraksisen må bedres og bli mer tilpasset behovet for å få folk raskest mulig tilbake i jobben. NAV har en sentral rolle og må støtte opp om det forebyggende arbeidet og samarbeide med bedriftene om IA-målene. NAV må gjennomføre dialogmøtene – her mangler det mye – og må tidligere vurdere yrkesrettet atferd for personer som ikke kan fortsette hos sin arbeidsgiver.

Vi fra arbeidsgiversiden vil være med på å ta ansvar for en fornyet IA-avtale. Statsministerens aksept av vårt krav om at bedriftene ikke må komme dårligere ut for eventuelle justeringer av arbeidsgiverperioden, var en viktig erkjennelse, særlig når det er våre bedrifter som leverer de beste resultatene.

Selv om mye av fraværet skyldes forhold utenfor arbeidsplassen, har arbeidsgiverne likevel tatt et stort ansvar for hele sykefraværsarbeidet uavhengig av fraværsårsak. Dette er et fravær bedriftene betaler over 19 milliarder kroner i året for. Da er det ikke tatt hensyn til effekter av fraværet, som tapt verdiskaping og kostnader for vikarer.

IA-avtalen handler om en felles nasjonal dugnad for å dreie en utvikling som ikke vil være bærekraftig om vi skal beholde velferdsordningene. Å redusere sykefravær er et sentralt grep i denne dugnaden. Det påpekes at langtidsfraværet er utfordringen. For mindre bedrifter er hyppig korttidsfravær et vel så stort problem; det gir uforutsigbarhet i planlegging av arbeidet og for å få utført den daglige dont. Det sliter også på de som må jobbe ekstra for dem som er borte. I tillegg er det slik at ethvert fravær starter med et kort fravær. Det er derfor viktig for NHO at arbeidstaker og arbeidsgiver så tidlig som mulig i et fraværsforløp prøver å finne alternative løsninger som hindrer eller reduserer fravær.

Noen ganger er fravær fra arbeid og hvile helt nødvendig for å bli frisk. For de store sykdomsgruppene som muskel-skjelett og lettere psykiske plager er forskerne enstemmige i at en viss aktivitet og delvis arbeid faktisk vil bidra til en raskere tilfriskning. Det utfordrer oss til i langt større grad å prøve å finne løsninger på arbeidsplassen. For at vi skal lykkes i dette, må arbeidsgiveren gjøre sin del, arbeidstakeren må selv bidra aktivt til å finne løsninger, og kollegaer må stille opp og bidra til inkludering. Men arbeidsplassene klarer ikke denne jobben alene, derfor er vi helt avhengige av at NAV leverer og at legene spiller på lag med arbeidsplassen. Den samme oppfordringen vil jeg gi til psykologene, som behandler en voksende gruppe av sykdomstilfellene. IA-avtalen har gitt gode resultater, og nå må flere bedrifter opprette IA-avtaler. Det må gis enkle, klare og gunstige fordeler for de bedriftene som strekker seg lenger og tar et ansvar i denne nasjonale dugnaden, og NHO forventer at det skjer i en ny IA-avtale.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 47, nummer 3, 2010, side 258-259

TEKST

John G. Bernander

